

ВІДБІР ТА ОРГАНІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ З АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний стан ринку праці, соціально-економічні зміни у житті суспільства та активізація міжнародного співробітництва підвищують вимоги до підготовки студентів, зокрема майбутніх фахівців спеціальності «Адміністративний менеджмент». Тому проблема відбору навчального матеріалу є однією із найактуальніших і найскладніших у методиці навчання іноземних мов.

Стаття присвячена теоретичному дослідженню та характеристиці критеріїв відбору та організації матеріалу для формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності.

Задля досягнення поставленої мети ми використовували наступні методи дослідження: теоретичний аналіз та синтез науково-методичної літератури з проблеми розвитку англomовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення студентів; анкетування викладачів щодо їх ставлення до проблеми навчання англomовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення; аналіз навчальних програм та поточних робочих планів для вирішення проблеми формування англomовної професійно орієнтованої компетентності; педагогічний експеримент та спостереження за діяльністю студентів та викладачів вищих навчальних закладів у процесі експериментальної роботи; статистичні методи – якісний та кількісний аналіз результатів експериментальних досліджень.

Розкрито особливості процесу навчання англomовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності з урахуванням визначених критеріїв відбору навчального матеріалу. Уточнено визначення та зміст поняття «професійно орієнтована комунікативно-мовленнєва ситуація». На основі проведеного дослідження охарактеризовано критерії відбору навчального матеріалу, виділено одиницю відбору навчального матеріалу та надано послідовний план побудови дій з відбору навчального матеріалу.

Ключові слова: відбір навчального матеріалу, англomовна професійно орієнтована комунікативна компетентність, діалогічне мовлення, менеджер з адміністративної діяльності, професійно орієнтована комунікативна ситуація.

Постановка проблеми та її актуальність. Професіоналізація освіти є одним із важливих напрямів у сучасних закладах вищої освіти. Це зумовлено освітніми реформами та прагненням нашої країни представляти конкурентоспроможних фахівців на світовому ринку праці.

На даний момент спостерігається збільшення потреби у фахівцях-менеджерах, які впевнено володіють іноземною мовою. Саме тому актуальності набувають дослідження, спрямовані на пошук і створення ефективних методик навчання професійно орієнтованої англійської мови і, зокрема, англomовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення, яке відіграє надзвичайно важливу роль у сфері професійного спілкування.

Для успішного та ефективного формування у майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні за допомогою діалогу-розпитування важливим є вирішення питання відбору навчального матеріалу та його організації в систему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою відбору навчального матеріалу займалися вітчизняні науковці: І. Л. Бім, Л. В. Бондар, В. А. Бухбіндер, М. Л. Вайсбурд, Н. І. Гез, Ю. В. Гнаткевич, Н. В. Єлухіна, Ю. М. Кажан, С. Е. Кіржнер, С. П. Кожушко, О. О. Коломінова, Б. А. Лапідус, І. І. Липська, В. М. Селезньова, Ю. О. Семенчук, В. Л. Скалкін, О. Б. Тарнопольський та зарубіжні дослідники: N. Brieger, C. Brown, R. Gairns, E. Hatch, T. Hutchinson, M. Lewis, A. Waters, P. Wilberg та ін. Проте невирішеним залишається питання відбору текстів для формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності.

Актуальність окресленої теми та її недостатня розробленість зумовили постановку **мети статті:** теоретичне дослідження критеріїв відбору та організації матеріалу для формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності.

Викладення основного матеріалу дослідження. Реалізація принципу професійно орієнтованого навчання іноземної мови передбачає залучення студентів до їх майбутньої професійної діяльності, усвідомлення її особливостей та специфіки та формування на цій основі вмінь ведення мовленнєвої діяльності згідно зі здатністю орієнтуватися в ситуаціях професійного спілкування.

Для того щоб відібрати навчальний матеріал, необхідно визначити критерії, за якими здійснюється ця процедура. Проведений нами аналіз літератури з методики навчання іноземних мов засвідчив, що є велика кількість підходів до вирішення проблеми критеріїв відбору навчального матеріалу. Визначаючи ці критерії, необхідно враховувати такі чинники: мету навчання; вимоги типової та робочої програм з іноземної мови для професійного спілкування; умови та професійно-орієнтовану спрямованість організації навчального процесу. Врахування аудиторної організації навчального процесу зумовлює виокремлення не тільки якісних, але і кількісних критеріїв відбору – обсягу навчального матеріалу (Пасічник, 2011, с. 151).

Отже, зміст навчального матеріалу з англійської мови повинен відповідати якісним та кількісним критеріям. Ми погоджуємося із визначеннями Павловської Ю.В., Кравчиної Т.В., Дьячкової Я.О. (Кравчина, 2014; Дьячкова, 2014) та серед якісних критеріїв виділяємо: методичні (автентичність, врахування професійної та соціокультурної спрямованості навчання, включення студентів у міжкультурне спілкування, забезпечення діяльнісного характеру навчання, творчо-інноваційна складова, тематичність, ситуативність, пізнавальна цінність, новизна, доступність, забезпечення поєднання різних форм роботи, створення умов для самостійної роботи студентів), психологічні (відповідність віковим особливостям, відповідність інтересам та особливостям сприйняття студентів) та дидактичні (виховна цінність, значущість матеріалу для формування і розвитку особистості, посилення мотивації в організації навчального процесу, відповідність рівня складності мовної підготовки студентів, відповідність навчального матеріалу стану сучасних наукових знань, достатність матеріалу, створення в особистості цілісного уявлення про предмет вивчення, перспективність з точки зору розвитку науки і практики, інформативна вагомість, забезпечення поетапності в оволодінні матеріалом) (Кравчина, 2014, с. 73 – 75). Кількісним критерієм вважаємо обсяг навчального матеріалу.

Розглянемо кожен з вищезазначених критеріїв більш детально. До *методичних* критеріїв відбору навчального матеріалу відносимо автентичність, врахування професійної та соціокультурної спрямованості навчання, створення умов для самостійної роботи студентів, включення студентів у міжкультурне спілкування, забезпечення діяльнісного, проблемного характеру навчання, тематичність, ситуативність, пізнавальна цінність, новизна, доступність, забезпечення поєднання різних форм роботи, посилення мотивації в організації навчального процесу.

Критерій *автентичності* зумовлює відбір навчального матеріалу, що відповідає нормам, прийнятим у країні, мова якої вивчається. Автентичність навчального матеріалу забезпечується через відбір текстів, що дають мовну опору для створення власних висловлювань за зразком (Колкова, 2006, с. 33 – 34).

Критерій автентичності передбачає добір англійськомовного навчального матеріалу, що моделює професійну діяльність фахівців, а саме менеджерів з адміністративної діяльності, а також відповідність відбраного матеріалу стилям та особливостям їхнього професійного мовлення (Дьячкова, 2014, с. 85).

Під час відбору текстів для навчальних цілей пріоритет повинен надаватися саме автентичним текстам (Барабанова, 2005). Це положення є особливо актуальним для навчання діалогічного мовлення і підтверджується низкою чинників: 1) автентичні тексти за фахом виступають у якості зразка для створення студентами власних англійськомовних текстів, а також виконують функцію опори під час продукування вторинних текстів; 2) автентичні професійно орієнтовані тексти є додатковим джерелом фахової та соціокультурної інформації, оскільки змістовно вони відображають професійно релевантну тематику, і водночас, за формою виступають взірцем усталеного в англійськомовному соціумі порядку оформлення професійних текстів.

Наступним розглянемо критерій вибору *творчо-інноваційного характеру* навчання, що забезпечує можливість творчої участі студентів у процесі засвоєння нових знань, формування пізнавальних інтересів і творчого мислення, що буде необхідним у майбутній професійній діяльності, а також високий ступінь засвоєння знань і мотивації студентів.

Основою для цього є моделювання творчого процесу за рахунок створення проблемної ситуації й управління пошуком рішення проблеми. Усвідомлення і розв'язок таких ситуацій відбувається за рахунок оптимальної самостійності студентів, але під загальним керівництвом педагога в ході спільної взаємодії (Павленко, 2014, с. 4).

Критерій *тематичності* полягає в обмеженні відбору матеріалів рамками певних тем, які опрацьовуються на заняттях з іноземної мови та мають професійно орієнтовану спрямованість (Пасічник, 2011, с. 150).

Усі обрані тексти повинні відповідати темам та ситуаціям, зазначеним у програмних документах і навчальних планах підготовки менеджерів з адміністративної діяльності.

Для нашого дослідження було обрано цикл із 15 тем: 1) Multinational business and cultures; 2) Business travels the way of establishing relationship with clients; 3) Socializing in business environment; 4) Organization: structure and development; 5) Advertising as the way of promotion services and goods; 6) Money in the sphere of management; 7) Human resource management; 8) Negotiating and business ethics; 9) Leadership styles in management; 10) Competition in business world; 11) Staff: employers and employees; 12) Global language; 13) Time management skills; 14) Dream job: reality or myth? 15) Virtual revolution in work environment.

Критерій *ситуативності* передбачає оволодіння моделями професійно-орієнтованої комунікативної поведінки в навчальних умовах на основі ситуацій реальної професійно-комунікативної діяльності. Ситуативне навчання передбачає занурення студентів у певну ситуацію, де вони можуть знаходити практичне застосування своїх знань (Горелова, 2008).

Професійно орієнтована комунікативно-мовленнєва ситуація – це динамічна система взаємодіючих конкретних факторів об'єктивного і суб'єктивного планів, які залучають людину до мовленнєвого спілкування і визначають її поведінку в межах одного акту спілкування (Ананьева, 2002, с. 67).

Професійно орієнтована комунікативна ситуація менеджерів з адміністративної діяльності включає п'ять чинників: обставини дійсності; відносини між комунікантами; мовленнєві стимули; мовленнєві наміри; реалізацію самого акту спілкування (Скалкін, 1981).

Розглянемо *психологічні* критерії відбору навчального матеріалу: відповідність віковим особливостям, відповідність інтересам та особливостям сприйняття студентів. На 4 курсі вже більшість студентів беруть участь у програмах академічної мобільності або працюють за фахом на неповний робочий день.

Згідно з вимогами Освітньо-кваліфікаційної характеристики напряму підготовки 8.18010018 «Адміністративний менеджмент», майбутній адміністративний менеджер повинен мислити системно та креативно, володіти навичками управлінської та організаторської роботи, бути здатним критично оцінювати стан проблем та вирішувати складні завдання, тобто повинен уміти нестандартно мислити і володіти професійною компетентністю на високому рівні (Освітньо-кваліфікаційна характеристика).

Звернемося до *дидактичних* критеріїв відбору навчального матеріалу, серед яких першими розглянемо *виховну цінність* та значущість матеріалу для формування і розвитку особистості. Виховна функція навчання невіддільна від освітньої і спрямована на забезпечення єдності навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти, на його гуманізацію.

Окрім того, надзвичайно важливого значення набуває посилення *мотивації* в організації навчального процесу, адже однією з найгостріших теоретичних і методологічних проблем мотивації навчання є формування пізнавальних потреб студентів. Успішне розв'язання її має вирішальне значення для прогнозування належного навчання.

Серед дидактичних критеріїв відбору виділяємо також *достатність* навчального матеріалу. Передумовами успішного, ефективного навчання є відповідність його змісту, форм і методів віковим особливостям, розумовим можливостям студентів.

Тільки системний підхід дає можливість отримати якісні, ґрунтовні знання. Реалізація цього принципу передбачає врахування рівня розвитку індивідуальних, вікових особливостей студентів, дотримання правил: від простого – до складного, від відомого – до невідомого, від близького – до далекого.

У процесі навчання необхідно просуватися від загального до часткового, не перевантажуючи студентів навчальним матеріалом, не поспішаючи, не нав'язуючи того, що не відповідає віку студентів і методу навчання.

Насамкінець, розглянемо кількісний критерій відбору навчального матеріалу – критерій *обсягу*. Цей критерій є реалізацією принципу необхідності й доступності та обумовлюється відбором навчального матеріалу певного змісту з погляду його кількісного вираження. Обсяг навчального матеріалу на певному етапі вивчення іноземної мови встановлюється нормативними документами (робоча навчальна програма дисципліни, навчальний план), діючими у закладах вищої освіти.

На початку даного розділу ми поставили завдання визначити *одиницею відбору навчального матеріалу*. Слідом за Ю.І. Пассовим ми вважаємо висловлювання одиницею відбору та організації

мовленнєвого матеріалу для навчання говоріння, оскільки ця методична категорія, так само як і говоріння як вид мовленнєвої діяльності, може розглядатися як процес, діяльність та продукт.

Визначивши та охарактеризувавши критерії відбору навчального матеріалу та виділивши одиницю його відбору, ми можемо надати послідовний план побудови дій з відбору навчального матеріалу: 1) виокремлення актуальних тем професійно орієнтованого діалогічного мовлення майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності; 2) визначення сукупності типових професійних ролей відповідно до обраної тематики; 3) підбір відповідних професійно орієнтованих комунікативно-мовленнєвих ситуацій; 4) визначення характерних параметрів висловлювань (послідовність, структура, особливості та ін.); 5) виділення переліку мовленнєвих дій, що забезпечують реалізацію професійно орієнтованого спілкування у типових ситуаціях; 6) вибір мовних і мовленнєвих засобів для типових комунікативно-мовленнєвих ситуацій шляхом аналізу фахової літератури та реальних актів професійного спілкування; 7) упорядкування та систематизація сукупності комунікативно-мовленнєвих ситуацій професійного спілкування.

Висновки. Як показали результати аналізу літератури та досліджень, з метою ефективного формування у майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності англомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні за допомогою діалогу-розпитування важливим є відповідний відбір навчального матеріалу та його системна організація. У статті подано характеристику критеріїв відбору та організації навчального матеріалу для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності. Окрім того, було розкрито загальні особливості процесу навчання англомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності з урахуванням визначених критеріїв відбору навчального матеріалу та уточнено визначення та зміст поняття «професійно орієнтована комунікативно-мовленнєва ситуація».

Список посилань

1. *Ананьева Л. В.* КНЛУ, УДК 378.147=133.1. Обучениестудентовязыковых специальностей профессионально направленной диалогической речи с использованием деловой игры (французский язык). Дис. на канд. пед.н., специальность 13.00.02. Научный руководитель – к.пед.н., доц. Щербак Людмила Петровна. – Киев, 2002.
2. *Барабанова Г. В.* Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: монографія / Г.В. Барабанова. – Київ: «Інкос», 2005. – 101 с.
3. *Горелова Л. М.* Формування англомовної лексичної компетенції у студентів-економістів / Л. М. Горелова // Наукові праці. – 2008. – Вип. 84, Т. 97. – С. 101–104.
4. *Дьячкова Я. О.* Формування професійно спрямованої англомовної компетентності у говорінні майбутніх правознавців. Дис. на здобуття наук. ст. канд. пед.н. Спеціальність 13.00.02 – Теорія і методика навчання: германські мови. Наук. кер. – канд. пед.н., проф. Сажко Лілія Антонівна. – Київ, 2014.
5. *Кравчина Т. В.* До питання відбору навчального матеріалу з англійської мови. Серія «Педагогіка, соціальна робота». – 2014. Випуск 30. с.73-75.
6. Методика обучения иностранным языкам в школе: (Отв. ред. М.К. Колкова) – СПб.: КАРО, 2006. – 224с.
7. Освітньо-кваліфікаційна характеристика. Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр. Напрямок підготовки – 1801 – Специфічні категорії. За спеціальністю 18010018 «Адміністративний менеджмент».
8. *Павленко В. В.* Методи проблемного навчання / В. В. Павленко // Нові технології навчання: наук.-пед. зб. // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ, 2014. – Вип.81 (спецвипуск). – 84 с. – С. 75-79.
9. *Скалкин В. Л.* Основы обучения устной иноязычной речи/ В.Л. Скалкин. – Л.: Русский язык, 1981. – 248 с.
10. *Пасічник Т. Д.* Технологія відбору навчальних матеріалів з метою організації навчання майбутніх філологів писемного двостороннього перекладу / Т. Д. Пасічник. – К.: 2011. С. 150-152.

A. *Medvedchuk*

SELECTION AND ORGANIZATION OF MATERIAL FOR ENGLISH PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION IN THE INTERACTION OF FUTURE ADMINISTRATIVE MANAGERS

Summary. *The article deals with theoretical research and characterization of criteria for the selection and organization of material for the formation of English professional competence in the spoken interaction of future administrative managers.*

The peculiarities of the teaching process of English professional spoken interaction of future administrative managers with the consideration of certain criteria for educational material selection are revealed.

The notion and content of the term "professionally oriented communicative speaking situation" is clarified.

On the basis of the conducted research, the criteria for the selection of educational material were characterized, the unit of selection of educational material was distinguished and a sequential plan for constructing activities for the selection of educational material was provided.

Keywords: *selection of educational material, English professionally oriented communicative competence, spoken interaction, administrative manager, professionally oriented communicative situation.*